

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

ก

บทสรุปย่อสำหรับนักบริหาร ค

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์การวิจัย	2
3. เป้าหมายการวิจัย	3
4. ขอบเขตของการวิจัย	3
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4

บทที่ 1 สิทธิและเสรีภาพ กับหลักประกันสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	5
---	---

1.1 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	5
1.1.1 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพ	5
1.1.2 หลักพื้นฐานเกี่ยวกับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์	7

1.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)	8
--	---

1.2.1 สิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในหมวด 3 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)	9
--	---

1.2.2 สิทธิและเสรีภาพที่บัญญัติไว้ในส่วนอื่น ๆ ของรัฐธรรมนูญ	17
--	----

1.2.2.1 สิทธิในการมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจอธิปไตย หรือสร้างเจตจำนงทางการเมือง (สิทธิทางการเมือง)	17
--	----

1.2.2.2 สิทธิของผู้ต้องหาในคดีอาญา	20
------------------------------------	----

1.3 บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันและข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พ.ศ. 2540)	23
---	----

1.3.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ	24
--	----

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1.3.1.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญทั่วไป	24
1.3.1.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับหลักประกันในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญเฉพาะเรื่อง	25
1.3.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ	51
1.3.2.1 บทบัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญทั่วไป	51
1.3.2.2 บทบัญญัติเกี่ยวกับข้อจำกัดในการใช้สิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญเฉพาะเรื่อง	53
บทที่ 2 องค์การตามรัฐธรรมนูญที่มีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	73
2.1 องค์การศาล	73
2.1.1 ศาลรัฐธรรมนูญ	74
2.1.1.1 ความเป็นมาของศาลรัฐธรรมนูญ	74
2.1.1.2 โครงสร้าง	79
2.1.1.3 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	82
2.1.1.4 วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ	86
2.1.1.5 บทบาทของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิ และเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	89
2.1.2 ศาลยุติธรรม	90
2.1.2.1 ความเป็นมาของศาลยุติธรรม	90
2.1.2.2 โครงสร้าง	93
2.1.2.3 วาระการดำรงตำแหน่ง	94
2.1.2.4 อำนาจหน้าที่ของศาลยุติธรรม	94

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.1.2.5 บทบาทของศาลยุติธรรมในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	94
2.1.3 ศาลปกครอง	98
2.1.3.1 ความเป็นมาของศาลปกครอง	98
2.1.3.2 โครงสร้าง	102
2.1.3.3 อำนาจหน้าที่ของศาลปกครอง	105
2.1.3.4 วิธีพิจารณาคดีของศาลปกครอง	107
2.1.3.5 บทบาทของศาลปกครองในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	113
2.2 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	116
2.2.1 ความเป็นมาของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	116
2.2.2 โครงสร้าง	119
2.2.3 อำนาจหน้าที่ของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	122
2.2.4 กระบวนการในการร้องเรียนต่อผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	125
2.2.5 ผลการพิจารณาของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	127
2.2.6 บทบาทของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภาในการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	129
2.3 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	132
2.3.1 ความเป็นมาของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	132
2.3.2 โครงสร้าง	134
2.3.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	140
2.3.4 กระบวนการในการร้องเรียนและตรวจสอบการละเมิด สิทธิมนุษยชนโดยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	141

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.5 ผลของการจัดทำรายงานเพื่อกำหนดมาตรการ หรือแนวทางแก้ไขที่เหมาะสม	145
2.3.6 บทบาทของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ	146
2.4 บทวิเคราะห์การดำเนินงานขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ	153
บทที่ 3 บทบาทและข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน	156
3.1 บทบาททางตรงและทางอ้อมของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพของประชาชน	157
3.1.1 บทบาททางตรง	157
3.1.1.1 การตรวจสอบร่างกฎหมายก่อนการประกาศใช้บังคับ	157
3.1.1.2 การตรวจสอบกฎหมายหลังประกาศใช้บังคับ	173
3.1.1.3 การรับรองสิทธิและเสรีภาพโดยคำวินิจฉัย ของศาลรัฐธรรมนูญตามมาตรา 27	186
3.1.2 บทบาททางอ้อม	187
3.1.2.1 การพิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ ขององค์กรตามรัฐธรรมนูญ	188
3.1.2.2 การตรวจพิจารณาเกี่ยวกับความชอบด้วยหลักการพื้นฐาน แห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุขของมติหรือข้อบังคับของพรรคการเมือง	190
3.2 ข้อจำกัดของศาลรัฐธรรมนูญในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	193
3.2.1 ข้อจำกัดเกี่ยวกับอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญในการตรวจสอบ กฎหมายต่าง ๆ	194

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

3.2.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการเสนอเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัย 195

3.2.2.1 แนวความคิดในชั้นการยกกว้างรัฐธรรมนูญ 200

3.2.2.2 แนวความคิดในชั้นการร่างข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ 202

ว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ 202

บทที่ 4 ประสิทธิภาพของต่างประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับการคุ้มครอง
สิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยศาลรัฐธรรมนูญ 205

4.1 ราชอาณาจักรเบลเยียม 205

4.1.1 อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปของศาลชี้ขาดข้อพิพาท 207

4.1.2 อำนาจหน้าที่ในส่วนที่เกี่ยวกับการตรวจสอบให้มีการเคารพ
ต่อสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน 207

4.1.3 ฐานทางกฎหมายของการให้ประชาชนฟ้องศาลชี้ขาดข้อพิพาท
ได้โดยตรง 208

4.1.4 หลักเกณฑ์ในการรับฟ้องคดีไว้พิจารณา 208

4.1.4.1 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลชี้ขาดข้อพิพาท 208

4.1.4.2 วัตถุประสงค์แห่งการฟ้องคดี 209

4.1.4.3 เหตุแห่งการฟ้องคดี 209

4.1.5 อายุความในการฟ้องคดี 210

4.1.6 การตรวจสอบคำฟ้องคดี 210

4.1.7 การรับคำฟ้องไว้ดำเนินการ 210

4.1.8 ผลแห่งคำวินิจฉัย 211

4.1.9 กรณีศึกษา 211

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี	213
4.2.1 ฐานทางกฎหมายของการฟ้องคดีโดยประชาชนต่อศาลรัฐธรรมนูญ	215
4.2.2 หลักเกณฑ์ในการรับฟ้องคดีไว้พิจารณา	215
4.2.2.1 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ	216
4.2.2.2 วัตถุประสงค์แห่งการฟ้องคดี	217
(ก) ฟ้องร้องการกระทำของฝ่ายนิติบัญญัติ	217
(ข) ฟ้องร้องการกระทำของฝ่ายบริหาร	218
(ค) ฟ้องร้องการกระทำของฝ่ายตุลาการ	218
4.2.2.3 เหตุแห่งการฟ้องคดี	218
4.2.2.4 การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ	219
4.2.2.5 อายุความในการฟ้องคดี	219
4.2.3 การตรวจสอบคำฟ้อง	220
4.2.4 การรับคำฟ้องคดีไว้พิจารณาดำเนินการ	221
4.2.5 ผลแห่งคำวินิจฉัย	222
4.2.6 กรณีศึกษา	222
4.3 สาธารณรัฐโปรตุเกส	223
4.3.1 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	224
4.3.2 ฐานทางกฎหมายของการฟ้องศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชน	225
4.3.3 เหตุแห่งการฟ้องคดี	226
4.3.4 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ	226
4.3.5 อายุความในการฟ้องคดี	226
4.3.6 กระบวนพิจารณาคดี	226
4.3.7 ผลแห่งคำวินิจฉัย	227
4.3.8 กรณีศึกษา	227

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
✓ 4.4 ราชอาณาจักรสเปน	228
4.4.1 อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญ	228
4.4.2 ฐานทางกฎหมายของการฟ้องคดีโดยประชาชน	229
4.4.3 เหตุแห่งการฟ้องคดี	229
4.4.4 ผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลรัฐธรรมนูญ	230
4.4.5 ระยะเวลาในการฟ้องคดี	230
4.4.6 การดำเนินการของศาลรัฐธรรมนูญ	230
✓ 4.5 ราชอาณาจักรกัมพูชา	231
4.5.1 อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	231
4.5.2 ฐานทางกฎหมายของการฟ้องศาลรัฐธรรมนูญโดยประชาชน	232
4.5.3 กระบวนการในการฟ้องคณะตุลาการรัฐธรรมนูญโดยประชาชน	232
4.5.4 การตรวจสอบคำฟ้องของประชาชน	232
4.5.5 ผลแห่งคำวินิจฉัย	233
✓ 4.6 สาธารณรัฐฝรั่งเศส	233
4.6.1 อำนาจหน้าที่ของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	234
4.6.2 ฐานทางกฎหมายต่อการฟ้องคดีโดยประชาชน	
ต่อคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ	234
4.6.3 ความพยายามที่จะนำระบบการให้ประชาชนฟ้องคดี	
โดยตรงต่อตุลาการรัฐธรรมนูญมาใช้	235
4.7 บทสรุปที่ได้จากประสบการณ์ของศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ	
ที่เข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	239
ก. รูปแบบขององค์กร	240
ข. อำนาจหน้าที่	241
ค. ผู้มีสิทธิฟ้องคดี	241

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ง. การตรวจสอบ	242
บทที่ 5 ข้อพิจารณาในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
โดยศาลรัฐธรรมนูญไทย	243
5.1 ข้อจำกัดของการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
โดยองค์กรต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ	244
5.1.1 ศาลรัฐธรรมนูญ	244
5.1.1.1 ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ	244
5.1.1.2 ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ	244
5.1.2 ศาลยุติธรรม	245
5.1.2.1 ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ	245
5.1.2.2 ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ	246
5.1.3 ศาลปกครอง	246
5.1.3.1 ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ	246
5.1.3.2 ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ	247
5.1.4 ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา	248
5.1.4.1 ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ	248
5.1.4.2 ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ	248
5.1.5 คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ	249
5.1.5.1 ข้อจำกัดด้านขอบอำนาจ	249
5.1.5.2 ข้อจำกัดในด้านวิธีการตรวจสอบ	249
5.2 ข้อสังเกตเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	
โดยศาลรัฐธรรมนูญต่างประเทศ	250
5.2.1 จำนวนเรื่อง que เข้าสู่การพิจารณา	250
5.2.2 สถานะของศาลรัฐธรรมนูญ	250

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.3 ความเป็นไปได้ที่จะให้ศาลรัฐธรรมนูญเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนโดยตรง	251
5.3.1 จุดอ่อนขององค์กรที่มีหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	251
5.3.2 องค์กรที่อาจเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน	252
บทที่ 6 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	254
6.1 บทสรุป	254
6.2 ข้อเสนอแนะ	255
6.2.1 ร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้สิทธิแก่ประชาชน ฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงกรณีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ	256
6.2.2 คำอธิบายร่างแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญเพื่อให้สิทธิแก่ประชาชน ฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรงกรณีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพ ตามรัฐธรรมนูญ	257
บรรณานุกรม	259